

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MONOLOGIK NUTQNI RIVOJLANTIRISH USULLARI

Tashmuhamedova Feruza

Profi University

“Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim” kafedrasida o‘qituvchisi

t.feruzochka@gmail.com

MAQOLA HAQIDA

Qabul qilindi: 24-sentabr 2023-yil

Tasdiqlandi: 26-sentabr 2023-yil

Jurnal soni: 8

Maqola raqami: 24

DOI: <https://doi.org/10.54613/ku.v8i8.816>

KALIT SO‘ZLAR/ Ключевые слова/

keywords

kompetensiya, til, monologik nutq, rivojlanish, maktabgacha yosh, o‘yin, suhbat, qayta so‘zlash, muammoli vaziyat, mnemotexnika, mnemojadval, mnemokvadrat.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada maktabgacha ta‘lim tashkilotlarining ta‘lim-tarbiya jarayonida tarbiyachi tomonidan monologik nutqni rivojlantirish maqsadida foydalanishi mumkin bo‘lgan usullar ochib berilgan. Jumladan, suhbat, muammoli vaziyatlar, o‘yin va mnemotexnikadan foydalanish monologik nutqni rivojlantirish bo‘yicha olib borilgan tadqiqot ishlari natijalari haqida ma‘lumot berilgan. Maqola maktabgacha ta‘lim yo‘nalishi talabalari va pedagoglar uchun mo‘ljallangan.

Kirish. O‘zbekiston Respublikasi maktabgacha ta‘lim tashkilotlari uchun “ILK QADAM” Davlat o‘quv dasturi kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan. Bu maktabgacha ta‘lim va tarbiya jarayonida bolalar faoliyatining turli-tuman turlarida shakllanadigan kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan.¹

Jumladan, “kommunikativ kompetensiya – atrofda odamlar bilan o‘zaro munosabatlarning konstruktiv usullari va vositalariga ega bo‘lishni taqozo qiladi; muloqot qilish va yuzaga kelgan o‘yin, bilish, maishiy va ijodiy vazifalarni muvaffaqiyatli hal qilish qobiliyati.

Bu kompetensiyaga **nutqni rivojlanish** ham kiradi. Nutq bolaning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishi hamda dunyoni bilishi uchun zarur vositadir. Mazmunga boy va rag‘batlantiruvchi ta‘lim muhitida bolalar og‘zaki va yozma muloqot ko‘nikmalarini rivojlantiradilar, bu ularga o‘zlariga ishonishga, boshqalar bilan munosabatlarni o‘rnatishga, dunyo haqidagi tushunchalarini shakllantirishga, mashg‘ulotlarda ishtirok etishga va loyiha ishlarini jamoa bo‘lib bajarishga yordam beradi. Bolalar kattalar va boshqa bolalar tomonidan tushunilishlari uchun o‘zlarini namoyon etishlari mumkin. Ular aytilganlarni tushunish uchun tinglaydilar va kuzatadilar; savol va topshiriqlarni eshitadilar va shunga mos javob berishadi. Ular nutqni, ayniqsa, o‘qish va yozishni o‘z ichiga olgan mashg‘ulotlarga ijobiy qarashadi. Ular nutqning turli shakl va funksiyalarini biladilar, ulardan foydalanadilar va kerak bo‘lganda ularni turli xil muloqot holatlarida moslashtiradilar”.

Ana shunday nutqning jadal rivojlanishida uni yuqori darajaga olib chiqishda pedagoglarning maqsadli rivojlantiruvchi muhitni tashkil etishi va ta‘lim jarayonida turli usullardan foydalanishi muhim ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili. Maktabgacha yoshdagi bolani so‘zlab berish ko‘nikmasini o‘rganishga yondashuvlarga F.A. Sohin va O.S. Ushakova (G.A. Kudrina, L.V. Voroshnina, A.A. Zrojevskeya, N.G. Smolnikova, E.A. Smirnova, L.G. Shadrin) rahbarligida olib borilgan tadqiqotlar ta‘sir ko‘rsatdi. Ushbu tadqiqotlarning asosiy yo‘nalishi nutqning uyg‘unligini baholash mezonlarini izlashdir va asosiy ko‘rsatkich sifatida ular matnni tarkibiy ravishda qurish va iboralar va har xil turdagi izchil bayonlarning qismlari o‘rtasidagi munosabatlarning turli usullaridan foydalanish, matnning tuzilishini, uning asosiy qismlarini, ularning o‘zaro bog‘liqligini va o‘zaro bog‘liqligini ko‘rish qobiliyatini ta‘kidladilar. Shunday qilib, maktabgacha ta‘lim pedagogi matnni ma‘lum bir model sifatida o‘zlashtira boshlaydi.

Biroq, maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlantirish muammosini yetarlicha o‘rganish darajasiga qaramay, ushbu muammoning bir jihati – mnemojadval yordamida maktabgacha yoshdagi bolalarni so‘zlab berish qobiliyatini rivojlantirish yetarli darajada rivojlanmagan bo‘lib qolmoqda. Birinchidan, bu bolaga matnni qurish jarayonini tushunishga va ushbu matnda aks ettirilgan tarkibni tushunishga yordam beradigan usullardan foydalanish muammosi, garchi bu maktabgacha yoshdagi bolaning intellektual va nutqiy

rivojlanishi bilan bog‘liq bo‘lsa. So‘zlab berish qobiliyatini o‘zlashtirishda yordam beradigan eng muhim usul bu mnemotexnika, ammo undan foydalanish odatda maktabgacha yoshdagi bolaning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish uchun ishlatiladi, u ba‘zi turdagi hikoyalarni o‘qitishda ishlatiladi va mnemojadval yordamida aytib berish ko‘nikmasi bo‘yicha ish tizimi mavjud emas.

Tadqiqot metodologiyasi. Bolalarni monologik nutqini rivojlantirish taxminan maktabgacha katta yoshdan boshlash zarur. Ammo bu jarayonga kichik yoshdan she‘rlarni yodlash va to‘rt yoshdan turli ta‘riflovchi hikoyalarni tuzish orqali tayyorgarlik ko‘rish maqsadga muvofiq. Bolalarda diqqatni aniq bir voqea yoki san‘at asarida jamlay olmaslik, va unda bir vaqtning o‘zida nafaqat turli predmetlarni ko‘rish, balki ularning bir-biriga bog‘liqligini ko‘ra olmaslik monologik nutqni rivojlanishiga to‘siq bo‘la oladi. Aynan shu ko‘nikmalarni rivojlanishiga xotira yordam beradi. Demak xotiraning rivojlanishi monologik nutqni shakllantirish vositasi desa bo‘ladi.²

Mnemotexnika o‘zi nima?

Mnemotexnika – bu bolalarga obyektlar yoki ularning munosabatlarida hikoya mazmuniga kiritilishi kerak bo‘lgan muhim xususiyatlarni aniqlashga yordam beradigan vosita. U natijada matnni bolalar uchun ochiq bo‘lgan sxematik shaklda tuzishni o‘rgatadi.

Eng oddiy mnemokvadrlar bilan ishlashni boshlash kerak, keyin mnemoyo‘laklarga, keyinroq – mnemojadvallarga o‘tish kerak.

Mnemojadvalning mazmuni – bu hikoya syujetining asosiy mazmun bo‘g‘inlarini ajratib ko‘rsatish orqali ertak qahramonlari, tabiat hodisalari, ba‘zi harakatlar va boshqalarning grafik yoki qisman grafik tasviri. Asosiysi, siz shartli ravishda vizual diagrammani yetkazishingiz, chizilgan rasm bolalar uchun tushunarli qilib tasvirlashi kerak.

Pedagog bolalarning monologik nutqni rivojlantirish usullarini o‘zlashtirgani quyidagi faoliyatda ko‘rinadi:

1. Bolani eshitishni bilish;
2. Bolalarga hikoya qilish, qayta hikoya qilish va yangi hikoya tuzishga ko‘maklashishni bilish;
3. Ikkinchi aytib o‘tilgan faoliyat davomida pedagog suhbat, tushuntirish, asar mazmuni asosidagi rasmlarni tahlil qilish, ifodali nutqni rivojlantirish mashqlari, asardagi qisqa iboralarni keltirish usullaridan foylansa bo‘ladi.
4. Bolada izchil nutqni rivojlantirishdan oldin uning aktiv nutqida turli xildagi so‘zlar: ot, sifat, fe‘l, qo‘shimchalar, frazeologik iboralar, taqqoslashlar, metaforalar bo‘lishi zarur.

Masalan, qor so‘zini olsak

Bitta ildizli so‘zlar qor parcha, qorli, qor odam,

Antonimlar: yomg‘ir

Sinonimlar: muz

Assotsiatsiyalar: qish, sovuq, uchish, chana, konki

Biz bu so‘z bilan ishlashda davom yetamiz.

¹ O‘zbekiston Respublikasi MTtlari uchun “ILK QADAM” davlat o‘quv dasturi (takomillashtirilgan ikkinchi nashr). Toshkent-2022 (<https://docviewer.yandex.uz/view/>)

² Андреева Л.В. “Развитие монологической речи у детей дошкольного возраста. Курс иши. <http://педпроект.рф/андреева-л-в-курсовая-работа/>

Qor qanday? (iloji boricha ko'proq sifatlarini olish) oq, sovuq, nam, pokiza, yorqin, chiroyli, yopishqoq, iflos, eruvchan...

Qor bilan nima qila olasiz? (fe'llar) (qazish, yasash, otish, ushlab (qor parchalari, eritish, qurish (tog'lar, binolar).

Qorni nima bilan solishtirish mumkin? (taqqoslash) oq pat, oq choyshab, ko'pik va boshqalar bilan. Nima uchun? (aytilgan variantlarni tushuntirish).

Hozirda ko'p bolalarning nutqi to'g'ri rivojlanmayotganini kuzatish mumkin. Ularda uyatchanlik, o'ziga ishonmaslik hissi qayd etilib, bu nutq va shaxs sifatida faolligini va mustaqil muloqotni cheklashga olib keladi. Pedagogning maqsadi kompensatsion mexanizmlarni ishlab chiqish uchun asos sifatida bilish jarayonini asoslari va shaxsga yo'naltirilgan yondashuv orqali bolalar nutqni faollashtirishdir.

Nutqni faollashtirish uning asosiy tarkibiy qismlarini faollashtirmasdan mumkin emasligini hisobga olsak, og'zaki usullarga katta ahamiyat berish o'rinli. Ulardan biri bu **suhbat** bo'lib u aynan izchil nutqning, jamoaviy nutq ko'nikmalarini rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Suhbatning muhimligi unda bola fikr qilish, mantiqiy fikrlash, mulohaza yuritishni o'rganadi. Suhbat bolalarning yangi bilim olish, kuzatish, ekskursiya va undan tashqari yangi tajribalar ortirish jarayonlarida o'z o'miga ega usuldur. Yangi ma'lumotlarni qo'shish texnikasidan foydalangan holda materialni hikoya shaklida berish yaxshi natija beradi. Ushbu ma'lumot kichik qismlarda – segmentlarda berilib ushbu uslub "nutq segmentatsiyasi" deb nomlanadi.³

Bolalarning nutqini rivojlantirish yana bir usuli bu turli holatlardagi muloqotlar bo'lib ular tabiiy ravishda paydo bo'lgan va rejalashtirilgan holatlarga bo'linadi.

Undan tashqari bola nutqini faollashtirishda turli **muammoli vaziyatlardan** foydalanish mumkin: masalan turli o'yin vaziyatlari, ya'ni kuchukcha va mushukcha poyezdning birinchi ham oxirgi ham vagonida emas. Ular qaysi vagonida ketishyapti? Yoki xayotiy vaziyatlar ham bo'lishi mumkin: Lola stulda o'tiribti va ovqat yemoqchi. Stulni qayerga qo'yish kerak? (stol yoniga). Turli vaziyatlar yordamida bolada savol berish ehtiyojini tug'dirish zarur. Ammo shuni esda tutish kerakka vaziyatlar sujeti qiyin emas va bolalarda qiziqish uyg'otishi kerak.

Undan tashqari **nutqni rivojlantiruvchi o'yinlarga** alohida e'tibor berish lozim. Bunday o'yinlarning maqsadi so'z lug'atini boyitish ("Qayerda yashaydi", "Nimaga o'xshaydi") grammatik to'g'ri nutqni shakllantirish ("Aytin qanday?", "Kim ko'proq aytadi", "Nima haqida", "Do'st so'zlar", "Teskarisini aytin"), fonematik idrokn rivojlantirish ("Chalkash tovushlar", "Menga bir so'z aytin"), gapni kengaytirish va izchil nutqni rivojlantirish ("Gapni tugatish",

"Kutilmagan yakun", "Improvizatsiya", "Hikoya tuzaylik", "Doiradagi ertak"). Bunday o'yinlarning ahamiyati shundaki, bolalar nafaqat so'z boyligi va fikrlash doirasi kengayadi, balki u bilan birga izchil nutq faollashadi.

Nutqni faollashtirish jarayoni **ko'rgazmali materiallar** yordamida ham amalga oshiriladi. Ko'rgazmalarga nafaqat turli rasmlar, balki real predmetlar va o'yinchoqlar kiradi. Ko'rgazmalar qulaylik, izchillikni ta'minlaydi, bolalarga guruhda ham, sayr va ekskursiyalarda ham haqiqiy obyektlarning eng to'liq tasvirini va ularning xususiyatlarining umumiylikni beradi. Bolalarning nutq faoliyatini maksimal darajada foydalanishga yordam beradigan ko'rgazmali ta'lim uslubiga qo'yiladigan talablar bu:

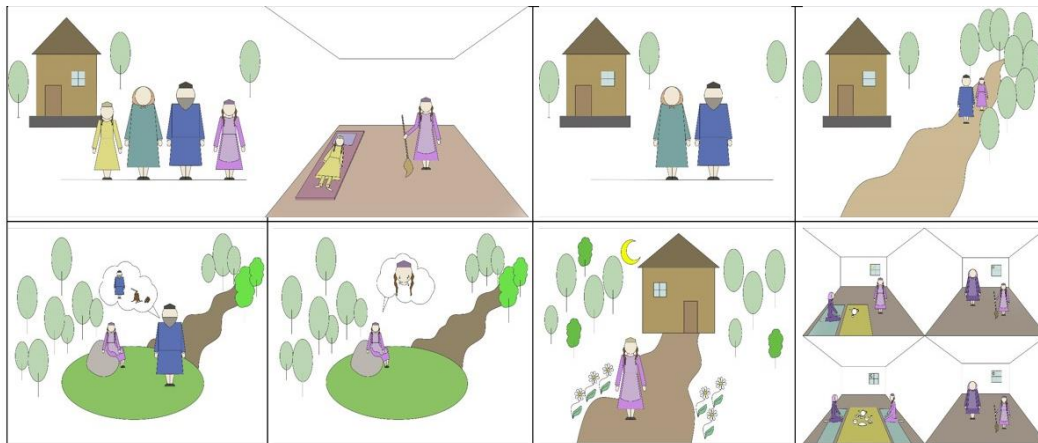
- xilma-xillik,
- o'zgaruvchanlik
- estetik cheklov.

Mnemotexnika nutqni rivojlantirishning innovatsion va juda samarali usuli hisoblanadi. Ko'rgazma va og'zaki usullar o'rtasida oraliqdur. Amaldagi mnemojadvallarda haqiqiy obyektlarning sxemalashtirilgan tasvirlari, nutqning ayrim qismlarini ko'rsatadigan belgilar bo'lishi mumkin. Mnemotexnika bolalarga til vositalari va nutq qobiliyatlarini o'zlashtirishga yordam beradi, buning asosida izchil bayonotlarni tuzish mumkin.

Natijalar. Eksperimental faoliyatni tashkil qilishda biz aniq tajriba o'tkazdik, bu yerda asosiy maqsad maktabgacha yoshdagi bolalarning nutq rivojlanish darajasini aniqlash edi. Ishning boshida biz nutq diagnostikasini o'tkazdik, bu bizga har bir bola bilan ishlashning eng muhim yo'nalishlarini aniqlashga, shuningdek, izchil nutqni shakllantirish bo'yicha ishlarni tabaqalashtirishga imkon berdi. Bunday holda, individual suhbat usuli, bolalarni kuzatish usuli qo'llaniladi.

Maktabgacha yoshdagi bolaning nutqini rivojlantirish, maktabda o'qishga tayyorligini shakllantirish sifatida, asosan, uchta bo'limni ko'rib chiqadi: izchil nutq, nutqning grammatik tuzilishi, faol lug'at tarkibi, shuning uchun biz tashxis qo'yib, bolalar nutqining ushbu tomonlarining rivojlanish darajasini aniqlashga harakat qilamiz [17].

Bizning tajribamizning me'zonlari, ya'ni nutq qobiliyatlarini quyidagicha edi: maktabgacha yoshdagi bolalarning hikoyalari qanchalik izchil va mantiqiy qurilganligini aniqlash. Nutqning izchilligi ko'rsatkichi-lingvistik aloqa vositalaridan foydalanish; ketma-ketlik ko'rsatkichi – voqealar ketma-ketligi matnidagi jumalarning amal qilish tartibiga muvofiqligi; mantiq-matnning mavzuga muvofiqligi, to'g'ri qurish qonunlariga mos keladigan kompozitsion tuzilish.

1-rasm. Zumrad va Qimmat

Diagnostikaning birinchi bosqichi: nutq rivojlanishi darajasini aniqlash uchun biz "rasm asosida so'zlab bering" texnikasidan foydalandik.

Ushbu vazifani bajarish ko'rsatkichlarini tahlil qilish natijasida pedagog faol, izchil nutqning rivojlanish darajasi to'g'risida xulosa chiqaradi.

Rasmdan hikoyalarni tuzishda bolalarning ko'nikmalari.

Past – bola rasmdan hikoyalarni tuzishda qiynaladi, pedagog tomonidan taklif qilingan rejadan foydalanmaydi, hikoyalarning

mazmuni izchil yoki mantiqiy emas, ya'ni hikoyaning tuzilishi buzilgan.

O'rta – bola topshiriqni bajarayotganda pedagog tomonidan taklif qilingan rejadan foydalanadi. Ba'zan hikoya tuzilishida xatolarga yo'l qo'yadi, lekin ularni keyingi savollar, bahonalar bilan tuzatishi mumkin.

Yuqori – bola hikoyani reja bandiga muvofiq quradi, hikoya mantiqiy, izchil, mazmuni qiziqarli.

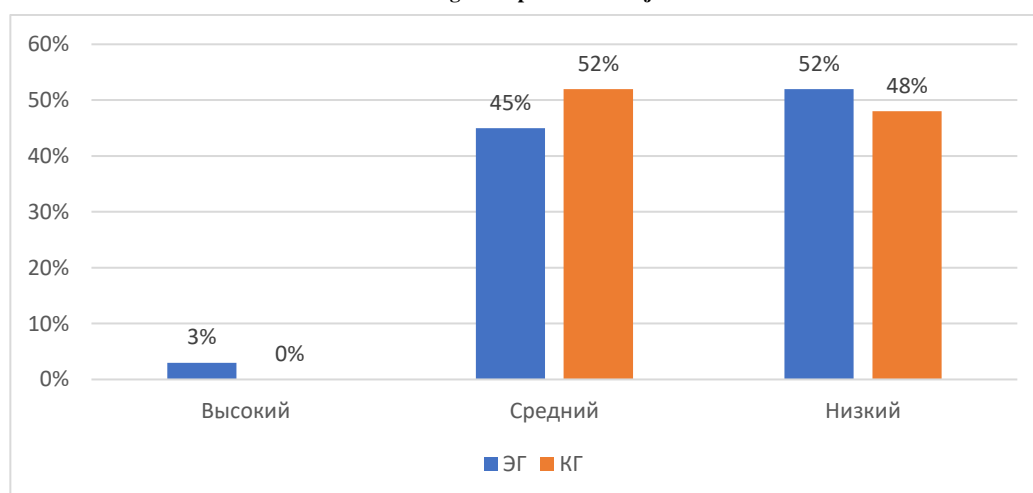
³ <https://www.maam.ru/detskijasad/seminar-praktikum-dlja-pedagogov-dou-po-teme-sposoby-ravivitiya-monologicheskoi-rechi-u-detei-doshkolnogo-vozrasta.html>

1-jadval.
Eksperimental guruhning maktabgacha yoshdagi bolalarining "rasmda nima chizilganligini aytib bering" usuli bo'yicha natijalari

Bolalarning ismi	Belgilar soni	Oddiy taklif	O'rtacha taklif	leksikasi	muvofiqligi	daraja
Amira K.	+	2	3	+	+	S
Safir B.	+	4	0	-	-	N
IrodaA.	+	4	0	-	+	N
Osiyo S.	+	2	0	-	-	N
Farzona L.	+	5	0	-	+	S
Bexruz R.	+	4	2	-	+	S
Muxamadali A .	+	3	1	-	+	N
Fayzullo K.	-	4	0	-	-	N
Ibroxim T	-	4	0	+	+	S
Sofiya M.	+	5	1	-	+	S
Robiya L.						
Amirxan O.	-	4	0	+	+	S
Bonu Ch.	-	4	0	-	-	N
Samina L.	+	4	0	-	+	N
Otabek U.	+	4	0	-	-	N
Veronika S.	-	4	0	+	+	S
Ildar U.	-	4	0	+	+	S
Sarvar K.	+	4	0	-	+	N
Yevgeniya R.	-	4	0	+	+	S
Lobar K.	-	4	0	+	+	S

2-jadval.

O'tkazilgan eksperiment natijasi.

Biz o'tkazgan eksperiment natijasida shuni aniqladikki, barcha maktabgacha yoshdagi bolalar va eksperimental va nazorat guruhlarini nutq qobiliyatining zarur darajasini yetarli darajada shakllantirmagan, shuningdek, nutqni rivojlantirishning ko'plab bo'limlarini shakllantirmagan ko'rsatkichlar mavjud, shuning uchun o'rganilayotgan guruh gapirish qobiliyatini shakllantirish uchun ishlashga muhtoj.

Muhokama. Barcha eksperimental ishlarga ko'ra, biz quyidagilarni aytishimiz mumkin: mnemotexnika turlari asosiy ustuvor

texnika bo'lgan joyda so'zlab berish ko'nikmasini shakllantirishning ishlab chiqilgan metodologiyasi, bola va pedagogning shaxsga yo'naltirilgan o'zaro ta'siriga asoslangan ijodiy yondashuv nuqtayi nazaridan bolaning rivojlanishiga imkon beradigan uslub sifatida tasdiqlandi.

Shunday qilib, bolalarni hikoyalar, ertaklar, rasmlar, grafik modellashtirish, bolalar sxemalari yordamida hikoya qilishni o'rgatishning tizimli va izchil ishi bolalarda tavsiflovchi hikoyalar tuzish

uchun doimiy fikrlarni shakllantiradi. Bundan tashqari, qiyosiy xarakteristikaning natijalari bizga shakllangan ishning samaradorligi va ijobiy natijasiga ishonch hosil qilishimizga imkon beradi.

Past darajadagi bolalarda bilimning izchilligi, ma'lum bir rejaga rioya qilishni istamaslik, e'tiborni chalg'itishi kuzatildi, bu nutqni rivojlantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu munosabat bilan, bizning fikrimizcha, modellashtirish usullariga asoslangan so'zlab berish ko'nikmasini shakllantirish dasturini ishlab chiqish zarurati tug'ildi. Maktabgacha yoshdagi bola ko'plab kerakli bilimlarni o'zlashtirganligi va qulay sharoitda. Bizning shakllantiruvchi dasturimiz haqiqatan ham natija berdi, buni nazorat tajribasi ko'rsatkichlari tasdiqlaydi.

Ushbu ish maktabgacha yoshdagi bolalarda mnemotexnika yordamida bolalarni hikoya qilishni o'rgatish orqali nutqni rivojlantirish samaradorligini ko'rsatdi:

– hikoya tuzishda mnemotexnikadan foydalanish bolalarning nutqiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi, bu esa ushbu turdagi ishning istiqbollari haqida gapiradi;

– faoliyat tizimi maktabgacha yoshdagi bolalarga kommunikativ ehtiyojni qondirish, ijodiy faollik va mustaqillikni namoyish etish imkoniyatini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi MTTlari uchun "ILK QADAM" davlat o'quv dasturi (takomillashtirilgan ikkinchi nashr). Toshkent-2022 (<https://docviewer.yandex.uz/view/>)

2. Алабужева, С.В. Риторика для старших дошкольников и младших школьников. - Ижевск: Изд. Дом "Удмурт, ун-т", 2003. - 445 с.: 45

3. Андреева Л.В. "Развитие монологической речи у детей дошкольного возраста. Курс иши. <https://pedproekt.rf/andreeva-l-v-kursoyaya-rabota/>

4. Болшева Т.В. Учимся по сказке: Развитие мышления дошкольников с помощью мнемотехники. Учебная литература,

– mashqlar, didaktik va didaktik o'yinlaridan foydalanish bolalarning nutqida mantiq va taqdimot ketma-ketligining paydo bo'lishiga yordam beradi;

– didaktik o'yinlar asosida aqliy qobiliyatlarni rivojlantirish, mnemotexnikaning turli usullaridan foydalanish tufayli bolalar bunday natijaga erishdilar.

Shuningdek, biz bolani o'rab turgan muhit o'sib borayotgan insonning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi degan xulosaga keldik. Biz ishlab chiqqan shakllantirish dasturi bolalar bilimlarining ba'zi ko'rsatkichlarini oshirishga imkon berdi, ya'ni modellashtirish elementlari bilan maktabgacha yoshdagi bolaning nutq faoliyatini rag'batlantirish zarurligini aniqroq kuzatish.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilish mumkinki, bolaning monologik nutqi asta-sekin rivojlanib boradi va bu jarayonda pedagogning roli juda ahamiyatli: u avval oddiy jummalarni qo'rishni o'rgatadi, so'ngra maktabgacha davr oxiriga kelib hikoyalar tuzish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Pedagog turli usullardan foydalangan holda bolaning faol lug'atini boyitadi, izchil, grammatik jihatdan to'g'ri dialogik va monologik nutqni rivojlantiradi; nutq ijodkorligini rivojlantiradi; nutq va intonatsiya madaniyatini rivojlantiradi; kitob madaniyati, bolalar adabiyoti bilan tanishtiradi, bolalar adabiyotining turli janridagi matnlarni tinglab tushuntiradi; savodxonlikning zaruriy sharti sifatida ovozli analitik va sintetik faoliyatni shakllantiradi.

практическое руководство. Россия, Санкт-Петербург, Децтво-Пресс. 2001г.

5. Полянская, Т. Б. Использование метода мнемотехники в обучении

6. рассказыванию детей дошкольного возраста [Текст]: метод. рекомендации / Т. Б. Полянская. : СПб., 2009.

7. <https://www.maam.ru/detskijasad/seminar-praktikum-dlja-pedagogov-dou-po-teme-sposoby-razvitija-monologicheskoi-rechi-u-detei-doshkolnogo-vozrasta.html>